

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Współczesne megatrendy przemian społeczno-gospodarczych i ich wpływ na przemiany czynników rozwoju – szansa czy wyzwanie dla Wielkopolski?

dr hab. Paweł Churski, prof. UAM
chur@amu.edu.pl

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA
WYDZIAŁ NAUK GEOGRAFICZNYCH I GEOLOGICZNYCH
*Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej
Zakład Analizy Regionalnej
ul. Bogumiła Krygowskiego 10
61-680 POZNAŃ
POLAND
<https://www.iqseqp.amu.edu.pl>*

Spotkanie konsultacyjne dotyczące rozpoczęcia prac
diagnostycznych nad Strategią Rozwoju Województwa
Wielkopolskiego do 2030 roku

23 maja 2018r. POZNAŃ

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

www.amu.edu.pl

Plan wystąpienia

1. Wprowadzenie
2. Kierunek i zakres oddziaływania współczesnych megatrendów rozwoju społeczno-gospodarczego
3. *Place-based policy* – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju
4. Przemiany czynników rozwoju regionalnego
5. Rekomendacje dla praktyki polityki regionalnej w Wielkopolsce

Wprowadzenie

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku - 23 maja 2018 r. POZNAŃ

Wprowadzenie

Współczesne prawidłowości procesu rozwoju społeczno-gospodarczego, wbrew głoszonym deklaracjom politycznym (Seventh Report..., 2017), wykazują **tendencje do pogłębiającej się dywergencji regionalnej**. Stanowi to dowód na niezadawalającą efektywność dotychczasowych działań polityki regionalnej oraz utrzymywanie się barier w osiągnięciu zróżnicowania poziomu i warunków życia akceptowalnego społecznie.

Zewnętrzne uwarunkowania procesu rozwoju, wykazujące swoją specyfikę w różnych częściach świata, w tym w Europie Zachodniej oraz Europie Środkowo-Wschodniej, związane są z długofalowymi przemianami systemów gospodarczych – megatrendami (Naisbitt, 1982; Naisbitt, Naisbitt, 2016; Robert, 2014; Horváth, 2015; Salamin, 2016). Obecny okres tych przemian stanowi konsekwencje **transformacji** zmierzającej do kształtowania się **postmodernizacyjnych** warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej, charakterystycznych dla obecnego etapu rozwoju kapitalizmu kognitywnego (Harvey, 1990; Boutang, 2012). Są one wzmacniane **globalizacją**, której przejawy zwiększają się wraz z postępującym procesem **integracji gospodarczej** (Huwart, Verdier, 2013).

Wprowadzenie

W tych trudnych uwarunkowaniach, kształtowanych przez wskazane megatrendy, prawdziwym wyzwaniem staje się efektywne oddziaływanie na **trajektorie i czynniki rozwoju** regionalnego zmierzające skutecznie do optymalizacji warunków prowadzenia procesów gospodarczych i w konsekwencji poprawy poziomu życia (The Future of Cohesion Policy..., 2015; Seventh Report..., 2017).

Źródło: <http://www.pymnts.com>

CZYNNIKI ROZWOJU REGIONALNEGO

KAPITAŁ
LUDZKI

KAPITAŁ
SPOŁECZNY

KAPITAŁ
MATERIALNY

KAPITAŁ
FINANSOWY

INNOWACJE

Czynniki rozwoju zmieniają swój zakres, sposób interpretacji, mechanizm oddziaływania oraz istotnie różnicują się w przestrzeni kształtując przebieg trajektorii rozwojowych.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Wprowadzenie

MEGATRENDY

TRANSFORMACJA

POSTMODERNIZACJA

INTEGRACJA

GLOBALIZACJA

PLACE-BASED POLICY

REDEFINICJA

CZYNNIKI ROZWOJU REGIONALNEGO*

KAPITAŁ
LUDZKI

KAPITAŁ
SPOŁECZNY

KAPITAŁ
MATERIALNY

KAPITAŁ
FINANSOWY

INNOWACJE

* Solow (1956); Coleman (1988); Molle, Cappelin (1988); Romer (1990); Barro, Sala-i-Martin (1992); Benko (1993); Putnam (1995); Keeble i in. (1999); Domański R. (2000); Capello, Faggian (2005); Churski (2008)

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku - 23 maja 2018r. POZNAŃ

Wprowadzenie

Zespół autorski:

- dr hab. Paweł Churski, prof. UAM
- dr Barbara Konecka-Szydłowska
- dr Robert Perdał
- mgr Tomasz Herodowicz

**FOR
SED**

<http://forsed.amu.edu.pl/>

„Nowe wyzwania polityki regionalnej w kształtowaniu czynników rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów mniej rozwiniętych”

Projekt NCN 2015/19/B/HS5/00012

NARODOWE CENTRUM NAUKI

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Kierunek i zakres oddziaływania współczesnych megatrendów rozwoju

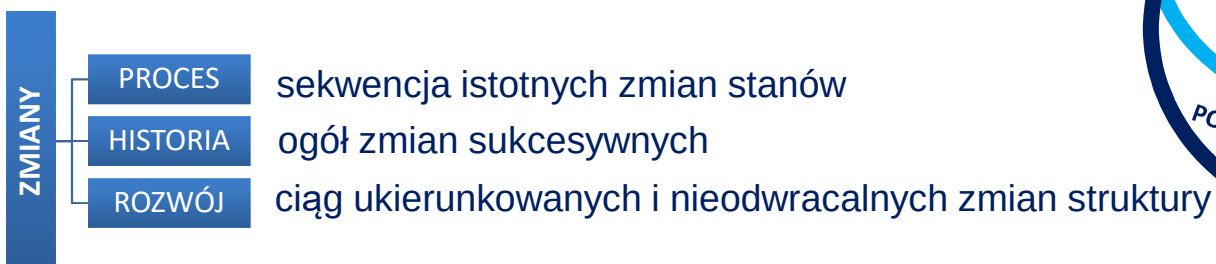
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Kierunek i zakres oddziaływania współczesnych megatrendów rozwoju społeczno-gospodarczego

Zmiana – zdarzenie lub proces w wymiarze ilościowym lub jakościowym polegający na zmianie stanu obiektu realnego (jego własności) – każdy obiekt realny może (ale nie musi!) ulec zmianie (M. Bunge 1977, s. 215).

Współczesność – okres od 1945 r. do dnia dzisiejszego.

Narracja:

- **David Harvey** (1973, 2005)
objaśnienie procesów krążenia i akumulacji kapitału, neoliberalizm
- **Immanuel Wallerstein** (2004, 2013); **Fernand Braudel** (2013)
uzasadnienie w ujęciu historycznym procesów krążenia i akumulacji kapitału prowadzących do nierówności przestrzennych (kraje Europy Środkowo-Wschodniej – peryferia, kraje Europy Zachodniej – core)

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Kierunek i zakres oddziaływania współczesnych megatrendów rozwoju społeczno-gospodarczego

TRANSFORMACJA

proces głębokich zmian gospodarczych i społecznych związany z przejściem między cywilizacjami, w krajach Europy Środkowo-Wschodniej proces demokratyzacji i przejścia od gospodarki sterowanej centralnie do wolnorynkowej (*Rychard 1993, Pajestka 1994, Gorzelak 1995, Strykiewicz 1999, Gomułka 2014*).

I. Wymiar gospodarczy:

- stabilizacja i liberalizacja gospodarki – reprivatyzacja i prywatyzacja gospodarki,
- restrukturyzacja gospodarki i postindustrializacja,
- rozwój usług i instytucji otoczenia biznesu,
- napływ kapitału zagranicznego i rozwój firm z kapitałem międzynarodowym,
- bezrobocie i polaryzacja społeczna,

II. Wymiar społeczny:

- tworzenie demokratycznych zasad ustrojowych i prawa,
- system wielopartyjny,
- dekoncentracja i decentralizacja władzy, rządowo-samorządowy układ administracyjny,

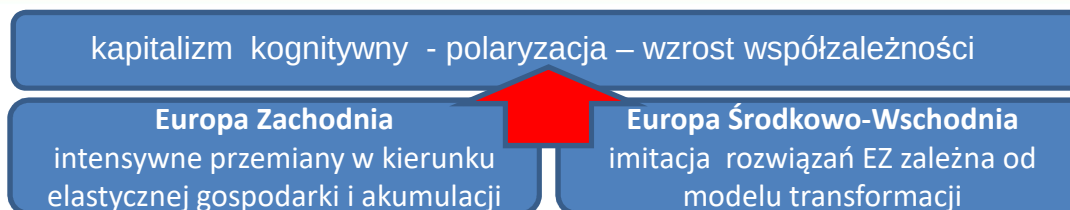

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Kierunek i zakres oddziaływania współczesnych megatrendów rozwoju społeczno-gospodarczego

POSTMODERNIZACJA

„późna logika kapitalizmu”, procesy wyłaniania się nowych struktur i form społecznych, gospodarczych, politycznych i kulturowych, zasadniczo różnych od tych, ukształtowanych w tzw. fazie modernizacji społeczeństw zachodnich

(Soja 1989, Harvey 1990, Jameson 1992, Chojnicki i Czyż 2004)

I. Wymiar gospodarczy:

- postindustrializacja, mała przedsiębiorczość,
- elastyczna produkcja przemysłowa (technologia, organizacja produkcji, praca),
- rosnąca wymiana międzynarodowa,
- wzrost znaczenia ICT,

II. Wymiar społeczny:

- nowy reżim akumulacji i elastyczny system akumulacji,
- wzrost znaczenia norm i instytucji w regulowaniu systemu akumulacji,
- rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
- menedżerskie zarządzanie publiczne.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

INTEGRACJA GOSPODARCZA

Kierunek i zakres oddziaływania współczesnych megatrendów rozwoju społeczno-gospodarczego

proces zmian w strukturze ekonomicznej danej grupy krajów prowadzący do **wytwarzania się jednolitej struktury ekonomicznej** i w oparciu o nią jednolitego organizmu gospodarczego (*Balassa 1967; Machlup 1977; Lawrence 1997; Hosny 2013; Marinov 2014*).

I. Wymiar gospodarczy:

- międzynarodowa wymiana handlowa,
- poprawa efektywności i postępująca specjalizacja,
- napływ BIZ, nowych technologii i rozwój GOW,
- zwiększenie poziomu inwestycji w tym dostęp do zewnętrznych funduszy publicznych,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia i mobilności siły,

II. Wymiar społeczny:

- zmiany demograficzne obejmujące kapitał ludzki,
- zmiany społeczne obejmujące kapitał ludzki i kapitał społeczny,
- standaryzacja funkcjonowania administracji,

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Kierunek i zakres oddziaływania współczesnych megatrendów rozwoju społeczno-gospodarczego

GLOBALIZACJA

proces **wzrostu współzależności rynków i produkcji** w większości krajów świata poprzez handel, międzynarodowe przepływy kapitału oraz technologii; co prowadzi do ukształtowania się międzynarodowego podziału pracy i specjalizacji (*Robertson 1985, Gwiazda 1998, Lubbe 2010*).

I. Wymiar gospodarczy:

- rozwój handlu światowego i dominacja sektora finansowego w skali globalnej i krajowej,
- delokalizacja produkcji, nowe formy organizacji produkcji (np. outsourcing),
- rozwój ICT,
- polaryzacja rozwoju gospodarczego,
- zwiększona mobilność siły roboczej („drenaż mózgów”) i przepływ BIZ,

II. Wymiar społeczny:

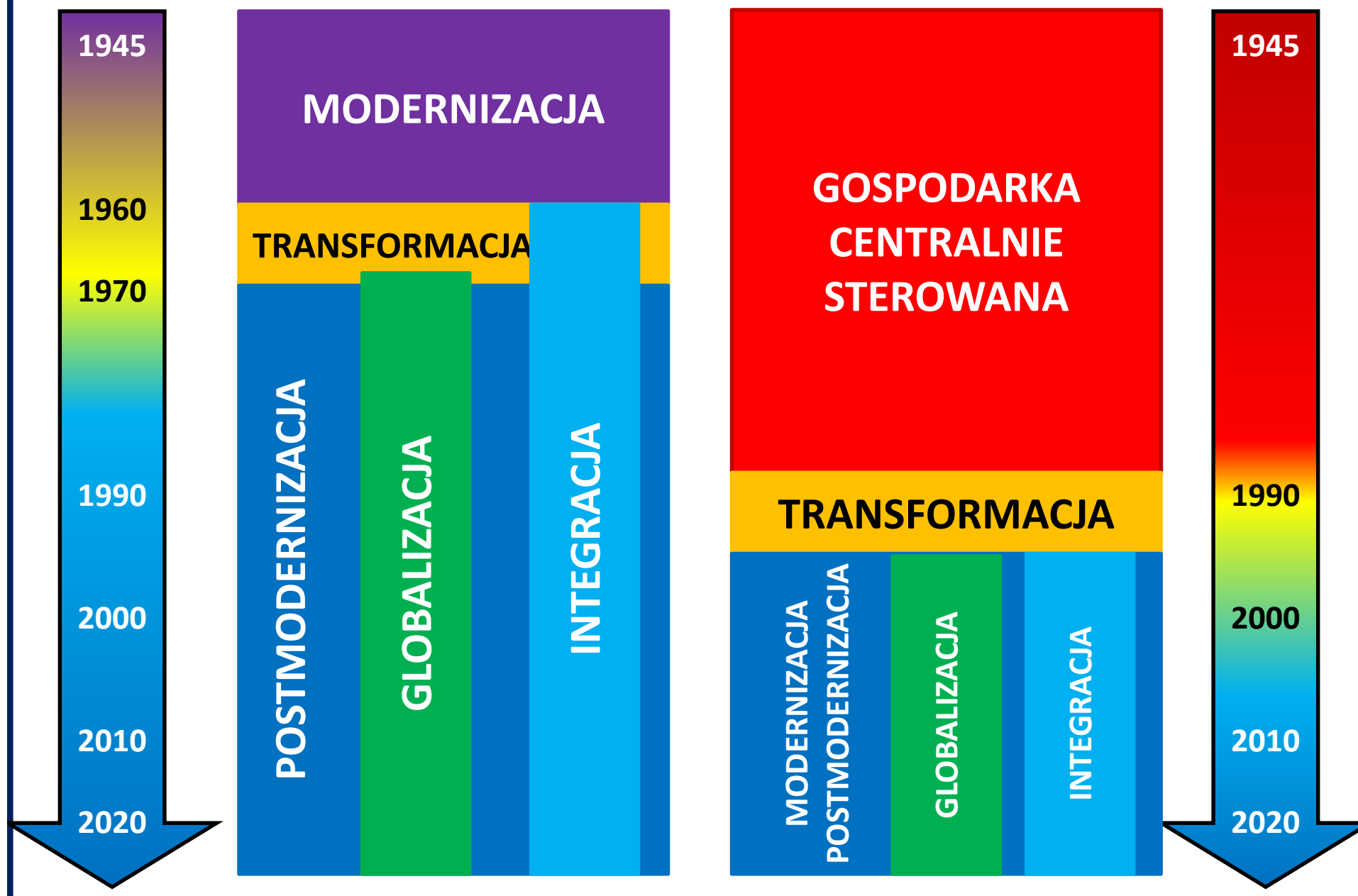
- konwergencja instytucji formalnych, demokratyzacja,
- wzrost świadomości ekologicznej,
- homogenizacja świata, zanikanie specyfiki kulturowej.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

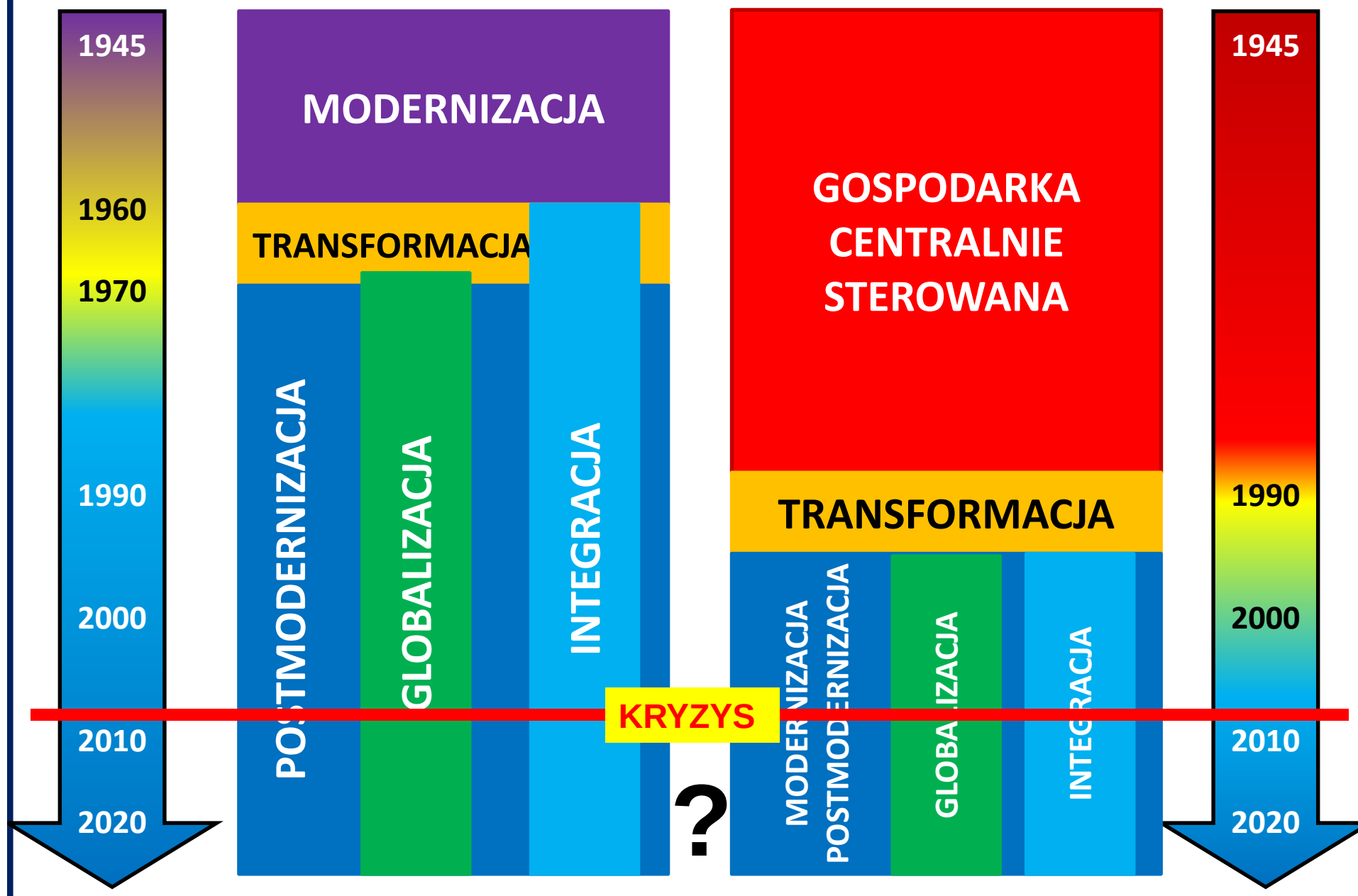
EUROPA ZACHODNIA

EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

EUROPA ZACHODNIA

EUROPA ŚRODKOWO-WSCHODNIA

Place-based policy

**– współczesne podejście teoretyczne
do procesu i polityki rozwoju**

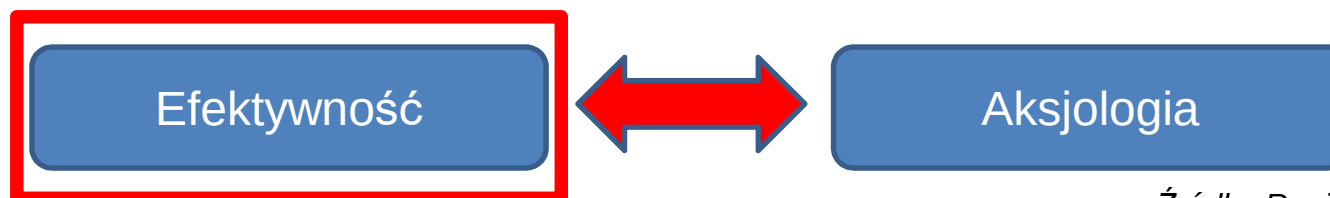
Place-based policy – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju

Zmiany podejść teoretycznych wykorzystywane w wyjaśnianiu prawidłowości procesów rozwojowych w większym stopniu oparte są na **adaptacji, modyfikacji lub integracji klasycznych ujęć** do nowych i dynamicznie zmieniających się uwarunkowań niż na formułowaniu całkowicie nowych koncepcji.

(Regions Matter..., 2009; Rodríguez-Pose, 2013; Camagni, Capello, 2014)

Teoria ekonomii i geografii ekonomicznej próbuje sprostać wyzwaniom wynikającym z dążenia do lepszego wyjaśniania i efektywnego kształtowania współczesnych procesów rozwojowych poprzez poszerzający się proces implementacji zmieniających się podejść teoretycznych odnoszących się do wzrostu i rozwoju do uzasadniania zmian **paradygmatu polityki rozwoju** zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

(Barca, McCann, Rodríguez-Pose, 2012)

Źródło: Regions Matter..., 2009.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Place-based policy – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju

Aktualnie w literaturze przedmiotu wyróżnić można **trzy zasadnicze nurty teoretyczne** wykorzystywane operacyjnie do wyjaśniania procesów rozwojowych oraz kształtowania współczesnej polityki regionalnej:

- ❑ NOWA TEORIA WZROSTU ENDOGENICZNEGO, zasadniczo zmieniającą interpretację oddziaływania czynników rozwoju i jej adaptacja do wyjaśniania prawidłowości rozwoju regionalnego.

(Aydalot, 1986; Romer, 1986, 1990, 1994; Lucas, 1988)

- ❑ NOWA GEOGRAFIA EKONOMICZNA, podkreślająca konieczność łącznego wykorzystania teorii lokalizacji i teorii międzynarodowej wymiany gospodarczej w wyjaśnianiu współczesnych procesów rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzących do istotnych zróżnicowań w różnych układach terytorialnych.

(Krugman, 1991a, 1991b, 1995; Venables, 1996; Puga, Venables, 1996; Fujita i inni, 1999)

- ❑ NOWA EKONOMIA INSTYTUCJONALNA i wynikających z niej argumentów podkreślających znaczenie uwarunkowań instytucjonalnych dla przebiegu, a zwłaszcza efektywności procesów rozwojowych.

(North, 1990; Amin, 1999; Farole i in., 2011; Rodríguez-Pose, 2013; Rodríguez-Pose, Garcilazo, 2015)

Place-based policy – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju

❑ NOWA TEORIA WZROSTU ENDOGENICZNEGO

NGT

- ✓ szerokie ujęcie kapitału obejmującego obok kapitału materialnego, przede wszystkim kapitał ludzki i kapitał społeczny, a w tym wiedzę i umiejętności tworzone oraz rozwijane m.in. przez szeroko rozumiany efekt uczenia się przez działanie.

(Arrow, 1962; Coleman, 1988; Lambooy, 2005; Cooke, 2006; Rodríguez-Pose, Novak 2013; Camagni, Capello, 2014)

- ✓ poziom technologiczny i innowacje o charakterze endogenicznym stanowiące wypadkową jakości zasobów kapitału ludzkiego i kapitału społecznego, zainwestowania lokalnych przedsiębiorstw w konsekwencji rozwoju rynku kapitałowego i rosnącej konkurencji oraz polityki rozwojowej władz ukierunkowanej na edukację oraz B&R.

(Grossman, Helpman, 1991; Varga 2006; Doloreux, Shearmur, 2011; Zoltan, Sanders, 2011)

- ✓ wolny handel oraz migracje zapewniające wymianę (spillovers) i pozyskiwanie (aglomerowanie – clusters, business networking) kapitału i innowacji.

(Porter, 1990; E.M.Bergman i in., 1991; Phelps, Fuller, 2000; Johnston i inni, (red.), 2003; Asheim, i in., 2011)

szeroko rozumiany
kapitał endogeniczny

poziom technologiczny
innowacje

wolny handel
migracje

learning by doing - knowledge

inwestycje lokalne - interwencja

efekty aglomeracji - spillovers

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Place-based policy – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju

❑ NOWA GEOGRAFIA EKONOMICZNA

NEG

- ✓ heterogeniczność przestrzeni prowadząca do występowania przewag komparatywnych w oparciu o szeroko definiowany kapitał, technologię, instytucje, udogodnienia infrastrukturalne, rynki, zasoby naturalne, itp.

(Fujita, Thisse, 2002; Baldwin i in., 2003; Fujita, Krugman, 2004)

- ✓ endogeniczne siły aglomeracyjne wynikające z nierynkowych kontaktów producentów, podwykonawców i konsumentów (np. knowledge spillovers, bussines networking, social capital), skutkujące w przypadku wystąpienia aglomeracji zewnętrznymi rosnącymi korzyściami skali i zakresu bazującymi np. na Marshallian specialization (MAR), Porter specialization lub Jacobian diversification externalities.

(Krugman, Venables, 1995; Brülhart, 2001; Pohjola, 2002; Brakman i in., 2004; Capello, 2009; Ascani, 2012)

- ✓ Koszty handlu determinowane kosztami pokonywania szeroko rozumianego oporu przestrzeni (odległość, instytucje, itp.) prowadzące do polaryzacji lub dyspersji.

(Martin, Ottaviano, 1999; Baldwin i in., 2001; Baldwin, Martin, 2004; Ottaviano, 2008)

heterogeniczność przestrzeni

endogeniczne siły aglomeracyjne

koszty pokonania
oporu przestrzeni

przewagi komparatywne

zewnętrzne korzyści
skali i zakresu

polaryzacja - dyfuzja
autarkia - zależność

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Place-based policy – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju

❑ NOWA EKONOMIA INSTYTUCJONALNA

NIE

- ✓ zespół norm prawnych lub obyczajowych czyli „zestaw reguł” kształtujących pewne działania lub działalności wskazujący na determinującą rolę *jakości kapitału społecznego* dla kształtowania procesów rozwojowych

(North, 1990; Amin, 1999; Farole i in., 2011; Rodríguez-Pose, 2013; Rodríguez-Pose, Garcilazo, 2015)

„...the rules of the game in a society; (and) more formally, (as) the humanly devised constraints that shape human interaction...” (North, 1990, s. 477)

- ✓ wyposażenie instytucjonalne oraz instytucjonalizacja terytorium *de iure* nadająca kompetencje i odpowiedzialność instytucjom w zakresie władztwa terytorialnego

(Chojnicki, 1996; Maarten, 2001; Shirley, 2005; Payne, Phillips, 2011; Geodecki et al., 2012)

- ✓ rozwój instytucjonalny i instytucjonalizacja rozwoju w kształtowaniu resilience ograniczającej zagrożenia (i.e. lock in) i wyzwania (i.e. elastyczna adaptacja) path dependence.

(Ross, 1977; Arrow, 1986; Eisenhardt, 1989; Walker et al., 2006; Foster, 2007; Gerst et al., 2009; Hudson 2010; Masik, Sagan, 2013; ECR2: Economic Crisis..., 2014; Drobniak, 2014)

rozwój instytucjonalny

instytucjonalizacja rozwoju

resilience vs. path dependence

normy prawne i obyczajowe
jakość kapitału społecznego

wyposażenie instytucjonalne

ciągła adaptacja vs. lock in

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Place-based policy – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju

PLACE BASED POLICY to długoterminowa strategia nakierowana na przezwycięzanie ciągłego niewykorzystania potencjału i zmniejszanie ciągłego wykluczenia społecznego w pewnych regionach poprzez zewnętrzne interwencje i wielopoziomowe zarządzanie. Promuje zaopatrzenie w zintegrowane towary i usługi dostosowane do kontekstu i zapoczątkowuje zmiany instytucjonalne.

(Barca, 2009, s. 5)

Istota paradygmatu place based policy polega na dostosowaniu interwencji do:

- ☐ szczegółowych **kontekstów terytorialnych** oraz **powiązań przestrzennych** między nimi
- ☐ zebranej i usystematyzowanej **wiedzy** na temat preferencji **mieszkańców i podmiotów lokalnych**

zapewniającej osiągnięcie **masy krytycznej**, która mogłaby wywrzeć **trwały wpływ na zmiany rozwojowe** na poziomie europejskim, regionalnym i lokalnym.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Place-based policy – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju

Konwergencja średniego PKB per capita nie jest celem tylko rezultatem polityki spójności !

Ukierunkowana terytorialna polityka rozwoju wg Fabrizio Barca (2009):

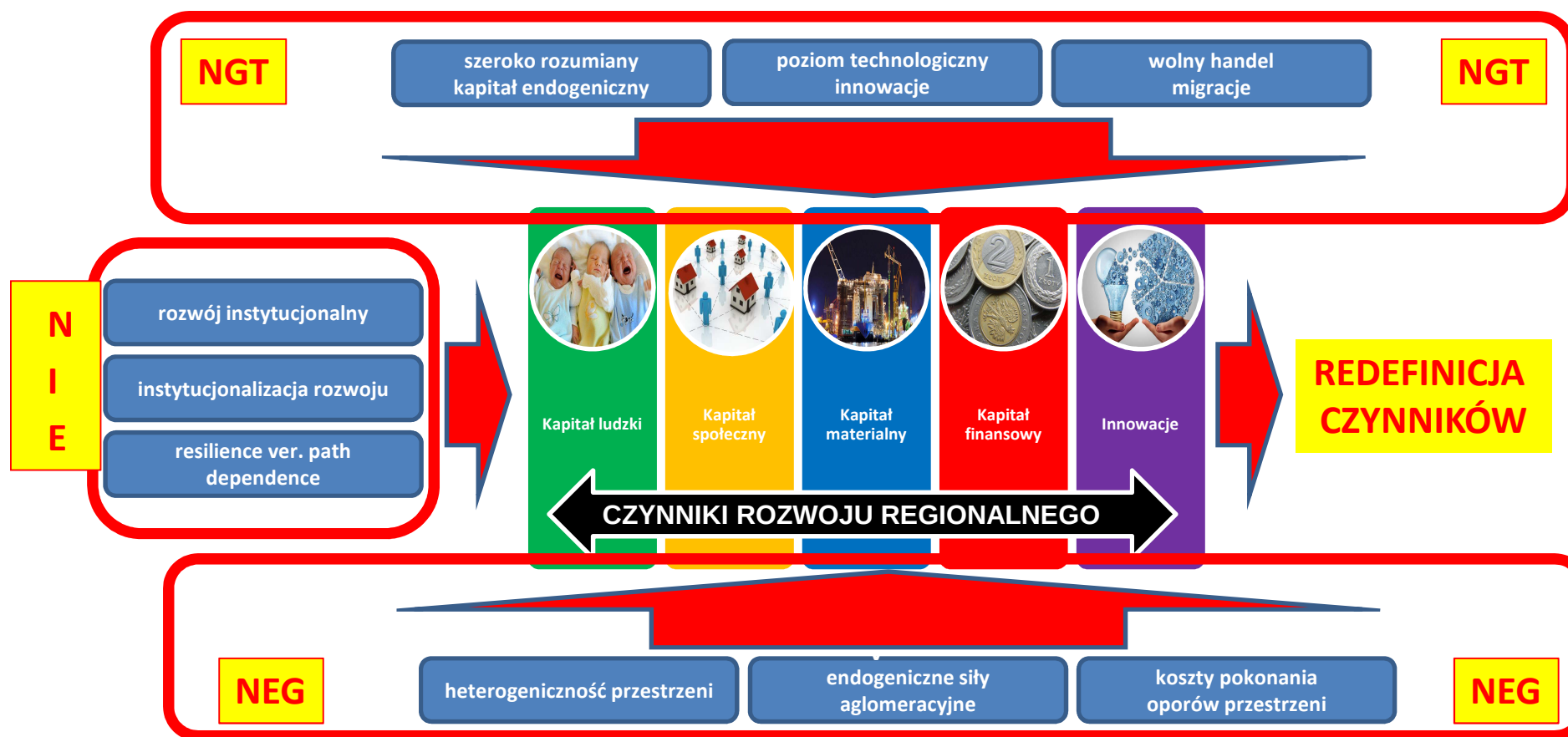
- Długoterminowa strategia rozwoju, której celem jest zmniejszenie długotrwałego braku **efektywności** (niewystarczającego wykorzystania pełnego potencjału) i **nierówności** (udziału ludzi żyjących poniżej określonego standardu życia i/lub zakresu nierówności między ludźmi) w konkretnych **miejscach**
- Zmierzająca do tworzenia **zintegrowanych** i dostosowanych do danego miejsca **klastrów publicznych dóbr i usług** poprzez zbieranie i agregację danych dotyczących **miejscowych preferencji i wiedzy** za pośrednictwem **partycypacyjnych instytucji publicznych** oraz poprzez ustanowienie powiązań z innymi miejscami
- Realizowana przy wykorzystaniu systemu **wielopoziomowego zarządzania** (*multilevel governance*) spoza danego miejsca, gdzie granty uzależnione od **warunkowości** dotyczących zarówno celów, jak i instytucji są przekazywane z wyższych poziomów władzy na niższe.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Place-based policy – współczesne podejście teoretyczne do procesu i polityki rozwoju

Przemiany czynników rozwoju regionalnego

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Przemiany czynników rozwoju regionalnego

MEGATRENDY

TRANSFORMACJA

POSTMODERNIZACJA

INTEGRACJA

GLOBALIZACJA

PLACE-BASED POLICY

REDEFINICJA

CZYNNIKI ROZWOJU REGIONALNEGO*

KAPITAŁ
LUDZKI

KAPITAŁ
SPOŁECZNY

KAPITAŁ
MATERIALNY

KAPITAŁ
FINANSOWY

INNOWACJE

* Solow (1956); Coleman (1988); Molle, Cappelin (1988); Romer (1990); Barro, Sala-i-Martin (1992); Benko (1993); Putnam (1995); Keeble i in. (1999); Domański R. (2000); Capello, Faggian (2005); Churski (2008)

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Przemiany czynników rozwoju regionalnego

KAPITAŁ LUDZKI

REDEFINICJA CZYNNIKÓW POD WPŁYWEM MEGATRENDÓW

- **większa równowaga rynku pracy** – bezrobocie konsekwencją transformacji, nowe formy zatrudnienia (np. outsourcing, offshoring, telepraca) „**elastyczna praca**” – dostosowanie do dynamicznie zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej,
- **niedostosowanie systemu edukacji** do potrzeb lokalnych rynków pracy,
- zwiększona mobilność kapitału ludzkiego – **migracje zewnętrzne i wewnętrzne**; „**drenaż mózgów**” i **niekorzystne trendy demograficzne** → relacja centrum – peryferia,

Kapitał
ludzki
(KL)

SPECYFIKA CZYNNIKÓW W NEW PLACE BASED APPROACH

- **jakość KL** (kwalifikacje, umiejętności, elastyczność), kształtowana **elastyczną ofertą edukacyjną**, uwzględniająca regionalne/lokalne możliwości i potrzeby w zakresie produkcji zintegrowanych towarów i usług dostosowanych do kontekstu terytorialnego, zwiększająca **poziom zatrudnialności** i ograniczająca stopień **wykluczenia społecznego**,
- **szeroko rozumiana mobilność KL** (nowe formy zatrudnienia) przyczyniają się do optymalnej alokacji zasobów ekonomicznych oraz zapewniają szybkie dopasowanie rynków pracy, zwracając uwagę na potrzebę wzmacniania **poziomu dostępności**,
- **wielkość i struktura demograficzna KL** wymagająca interwencji przeciwdziałającej negatywnym procesom demograficznym,

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Przemiany czynników rozwoju regionalnego

KAPITAŁ SPOŁECZNY

REDEFINICJA CZYNNIKÓW POD WPŁYWEM MEGATRENDÓW

- wzrost negatywnych zachowań społecznych (**anomia społeczna**) – wynikających z presji ekonomicznej,
- wzrost znaczenia **samoorganizacji społeczeństwa**,
- rozwój i wzrost znaczenia **organizacji pozarządowych** o zasięgu globalnym, krajowym i lokalnym,

Kapitał społeczny
(KS)

SPECYFIKA CZYNNIKÓW W NEW PLACE BASED APPROACH

- **jakość KS typu pomostowego** jako niezinstytucjonalizowanej formy samoorganizacji społeczeństwa **ułatwia rozwój** działalności gospodarczej, nawiązywanie współpracy, wymianę wiedzy i promowanie zachowań innowacyjnych,
- **KS przedsiębiorstw** akumulowany poprzez działania z zakresu **społecznej odpowiedzialności biznesu**, zapewniający relatywnie lepszą sytuację ekonomiczną i zwiększający konkurencyjność oraz odporność na zjawiska kryzysowe,
- **systemowa i długookresowa interwencja w KS** (wsparcie ze strony państwa) zmniejszająca **negatywne zachowania społeczne (anomia społeczna)**.

KAPITAŁ MATERIALNY

Przemiany czynników rozwoju regionalnego

REDEFINICJA CZYNNIKÓW POD WPŁYWEM MEGATRENDÓW

- **poprawa warunków środowiskowych** i ochrony zasobów naturalnych głównie dzięki **restrukturyzacji gospodarki** oraz inwestycjom w **infrastrukturę techniczną**,
- **poprawa spójności terytorialnej** poprzez rozwój infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej (ICT),
- zróżnicowana **efektywność inwestycji infrastrukturalnych** – nie zawsze uzasadniona skala realizacji,

**Kapitał
materialny
(KM)**

SPECYFIKA CZYNNIKÓW W NEW PLACE BASED APPROACH

- **jakość KM** (szybkie i sprawne powiązania komunikacyjne – np. autostrady, lotniska, szerokopasmowy internet), w tym stosowane w gospodarce technologie poprawiające warunki środowiska warunkujące procesy rozwojowe,
- **ilość i jakość KM zapewniająca spójność terytorialną** obszaru, przyczyniające się do maksymalnego wykorzystania pozytywnych efektów rozprzestrzeniania się rozwoju, przy jednoczesnym minimalizowaniu negatywnych efektów tego procesu → „**krwioobieg terytorium**” warunkujący przepływy i mobilność,
- **interwencja w KM warunkująca pełne wykorzystanie kapitału terytorialnego** – minimalizacja kosztów pokonania oporu przestrzeni, maksymalizacja odporności, ciągłej adaptacji do dynamicznych zmian.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Przemiany czynników rozwoju regionalnego

KAPITAŁ FINANSOWY

REDEFINICJA CZYNNIKÓW POD WPŁYWEM MEGATRENDÓW

- dywersyfikacja źródeł napływu **kapitału finansowego**,
- **wzrost dochodów i wymiany handlowej** dzięki dostępowi do rynku międzynarodowego,
- wzrost kapitału w ramach **interwencji polityk wspólnotowych** (zwłaszcza **polityki spójności**),

**Kapitał
finansowy
(KF)**

SPECYFIKA CZYNNIKÓW W NEW PLACE BASED APPROACH

- **jakość KF** determinowana skalą i jakością PPP, dostępem do elastycznych instrumentów zwrotnych i bezzwrotnych oraz napływem BIZ (lepkość terytorium i zakorzenienie inwestycji) ,
- **zamożność mieszkańców** oraz **sytuacja finansowa przedsiębiorstw** kreujące poziom popytu wewnętrznego oraz **wielkość i odporność finansów publicznych** ograniczające negatywne skutki częstych i gwałtownych cykli koniunkturalnych,
- **interwencja rozwojowa poszerzająca KF zewnętrznymi środkami publicznymi** możliwa do elastycznego wykorzystania ukierunkowanego na efekty podażowe zgodne z potrzebami i specyfiką kapitału terytorialnego .

Przemiany czynników rozwoju regionalnego

INNOWACJE

REDEFINICJA CZYNNIKÓW POD WPŁYWEM MEGATRENDÓW

- wzrost znaczenia **innowacji** w procesach rozwojowych w warunkach gospodarki opartej na wiedzy,
- **rozwój innowacji** (szczególnie w dziedzinie ICT) stwarza **nową przestrzeń ekonomiczną**,
- wzrost dynamiki produktywności **rozwoju sfery instytucjonalnej** gospodarki rynkowej,

Innowacje
(I)

SPECYFIKA CZYNNIKÓW W NEW PLACE BASED APPROACH

- **jakość Innowacji** warunkowana tworzeniem środowiska dla **innowacyjności ex-ante** (możliwość kreacji) oraz **innowacyjności ex-post** (efekt kreacji) w pełni wykorzystującego zasoby kapitału terytorialnego ,
- wzmocnienie **instytucji otoczenia biznesu** oraz wyposażenia infrastrukturalnego zgodnego z kontekstem terytorialnym, w tym sprzyjającemu kształtowaniu efektów aglomeracji i skali prowadzących do **rozwoju ilości i jakości Innowacji**,
- **interwencja w Innowacji** dostosowana do poziomu rozwoju i specyfiki kapitału terytorialne ukierunkowana na kreację wiedzy i/lub transfer wiedzy oraz technologii.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Rekomendacje dla praktyki polityki regionalnej w Wielkopolsce

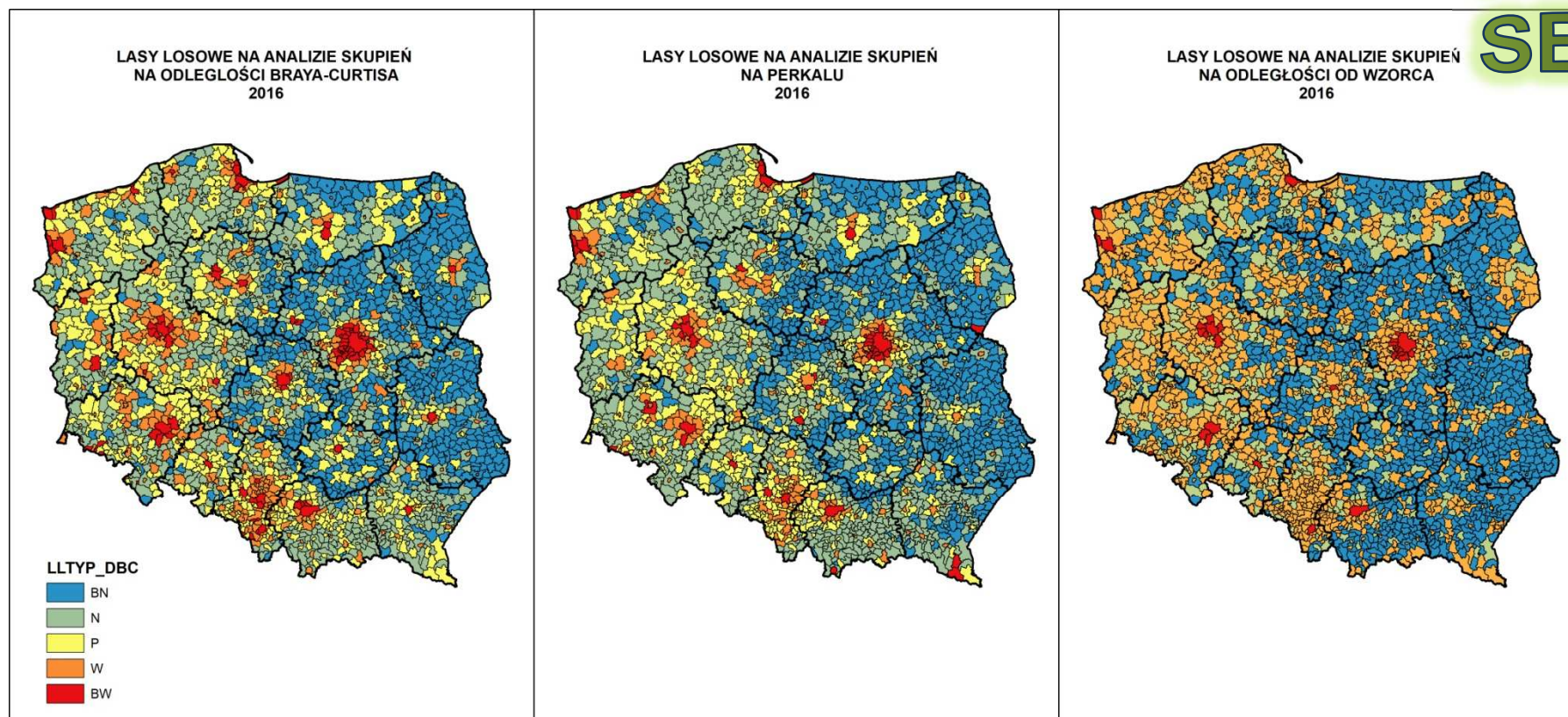
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku - 23 maja 2018 r. POZNAŃ

Rekomendacje dla praktyki polityki regionalnej w Wielkopolsce

FOR
SED

<http://forsed.amu.edu.pl/>

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

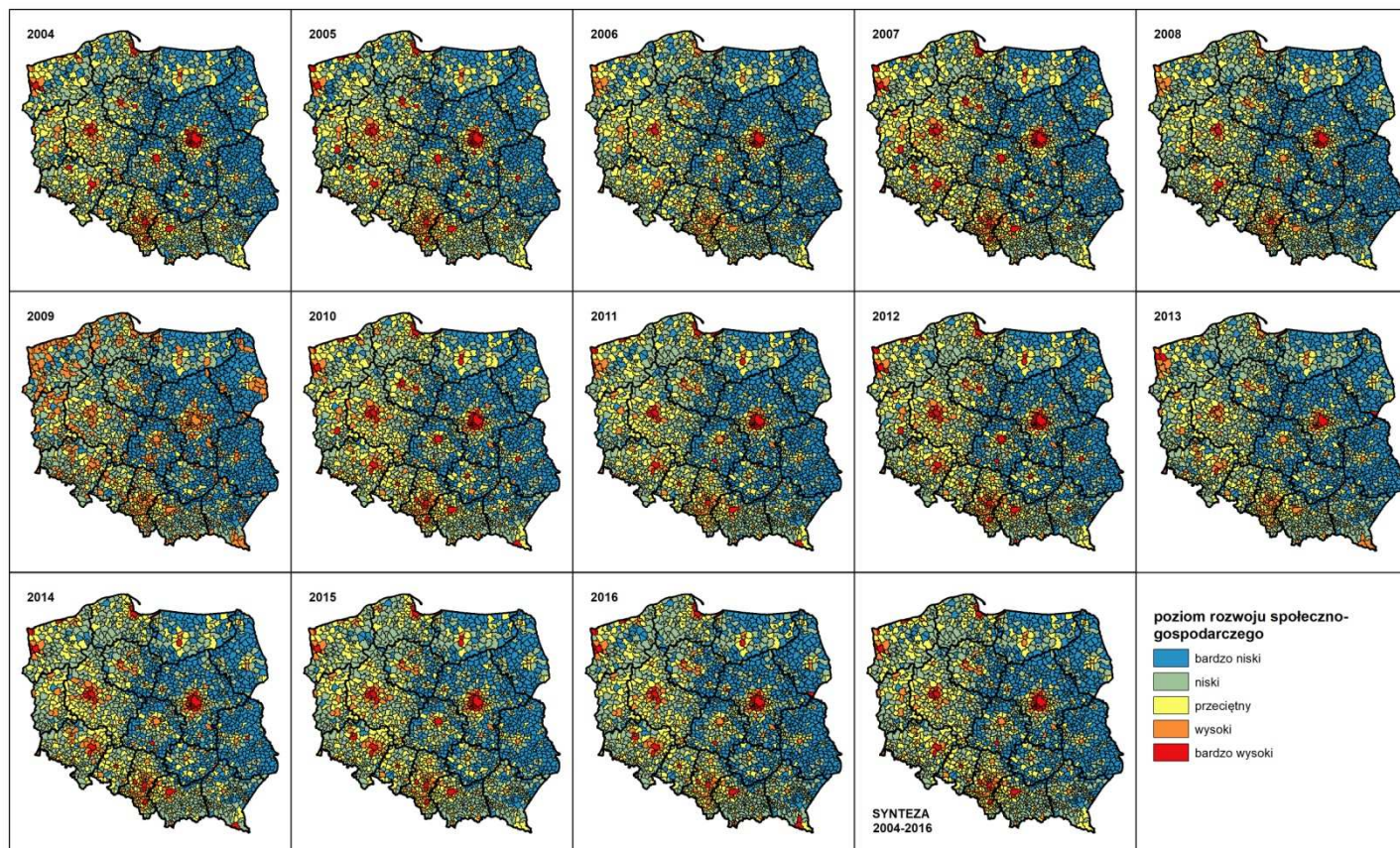

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku - 23 maja 2018r. POZNAŃ

Rekomendacje dla praktyki polityki regionalnej w Wielkopolsce

FOR
SED

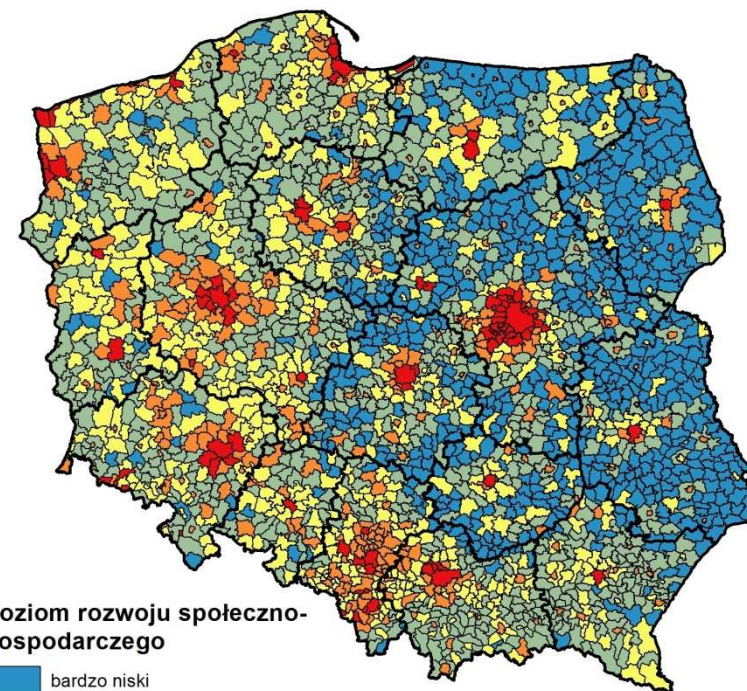
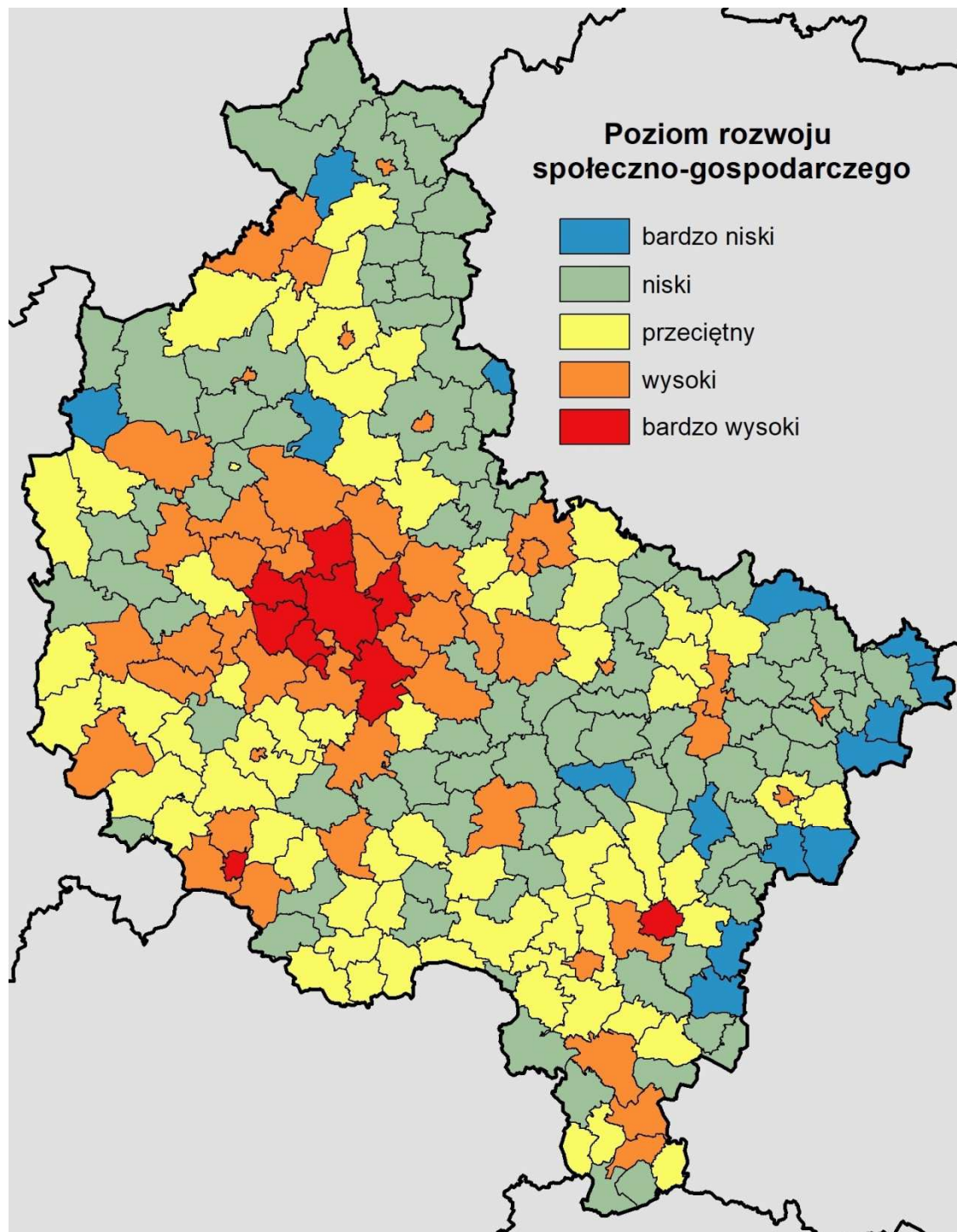
<http://forsed.amu.edu.pl/>

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego

- bardzo niski
- niski
- przeciętny
- wysoki
- bardzo wysoki

<http://forsed.amu.edu.pl/>

**FOR
SED**

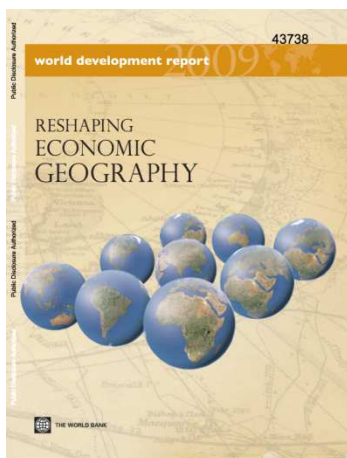

NARODOWE CENTRUM NAUKI

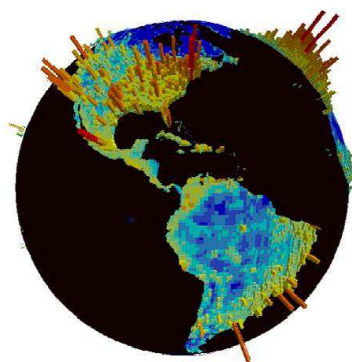
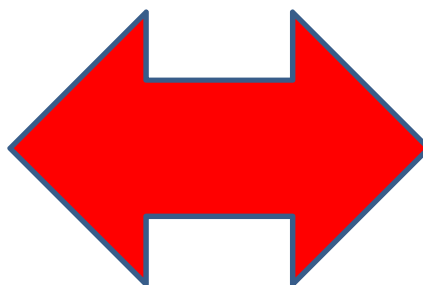
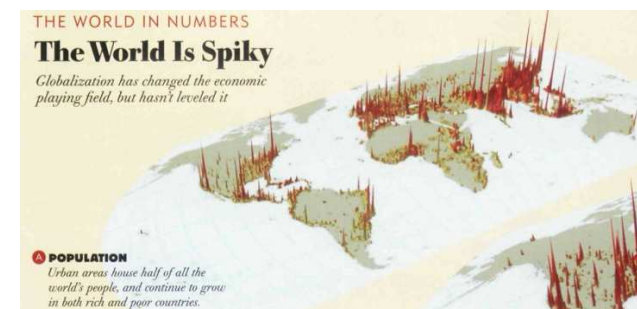
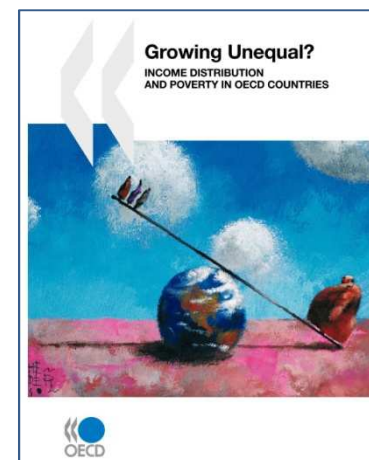

Rekomendacje dla praktyki polityki regionalnej w Wielkopolsce

place-neutral approach

place-based approach

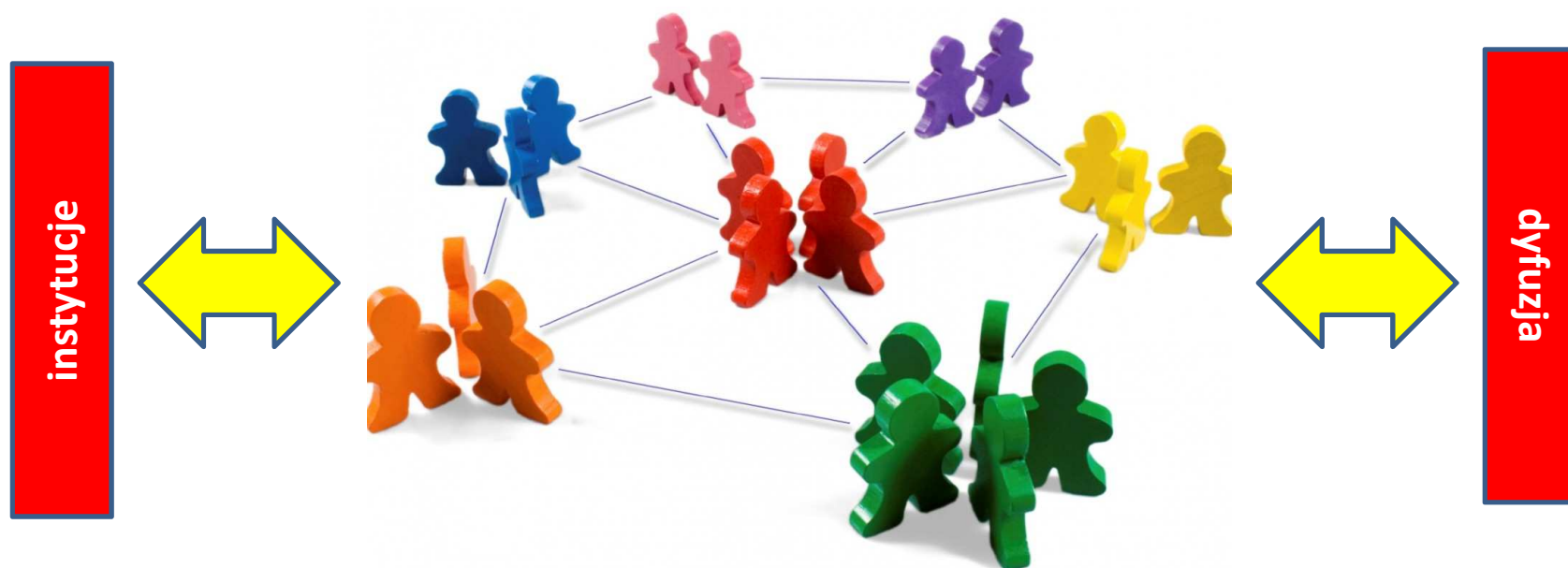
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Rekomendacje dla praktyki polityki regionalnej w Wielkopolsce

WIELKOPOLSKA

przestrzeń przepływów ↔ przestrzeń miejsc

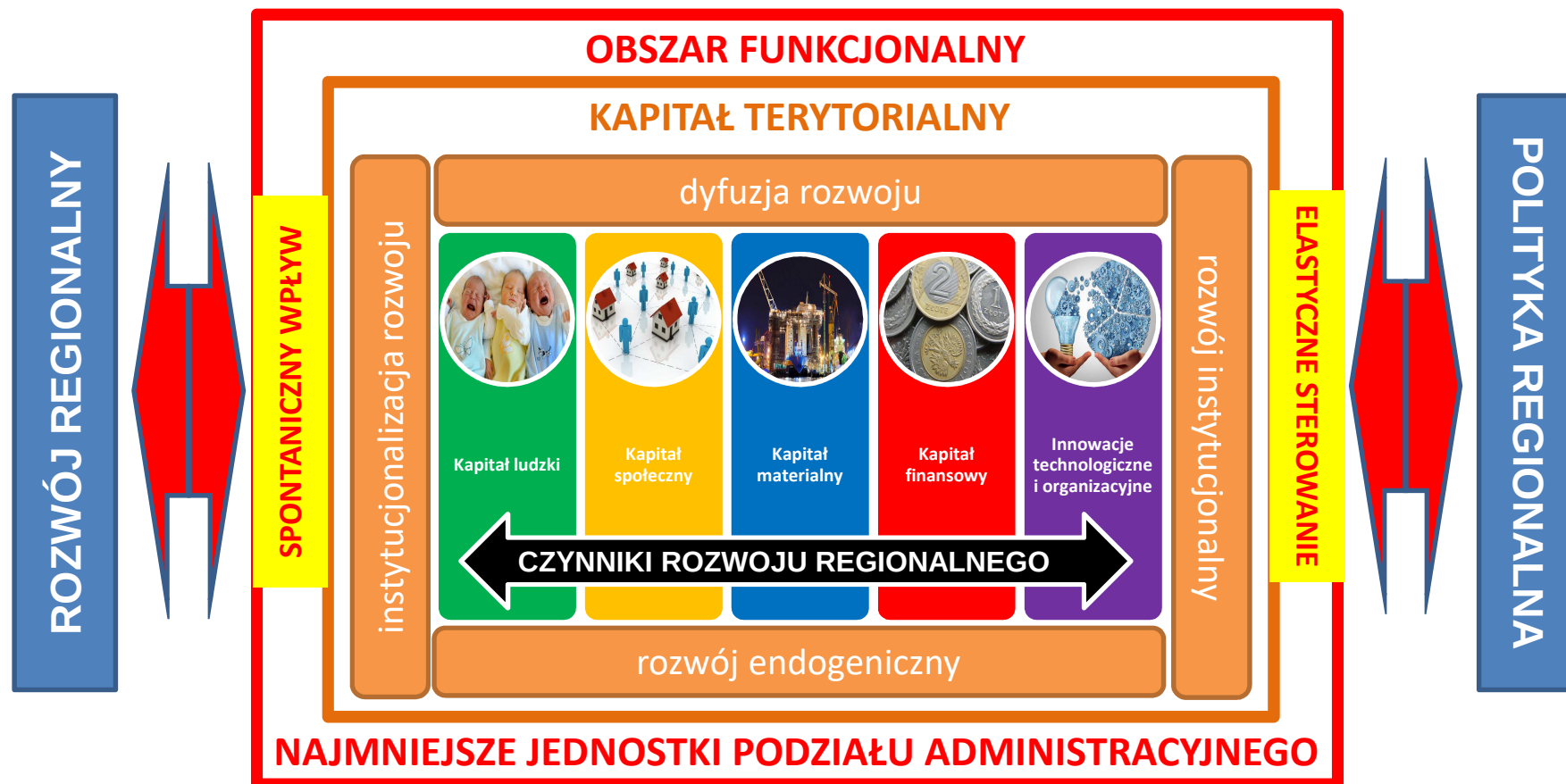

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Rekomendacje dla praktyki polityki regionalnej w Wielkopolsce

NOWE PODEJŚCIE DO OPERACJONALIZACJI KONCEPCJI *PLACE-BASED POLICY*

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Rekomendacje dla praktyki polityki regionalnej w Wielkopolsce

- ✓ **DECENTRALIZACJA I PARTYCYPACJA PROGRAMOWANIA ORAZ REALIZACJI POLITYKI INTRAREGIONALNEJ**
- ✓ **WYKORZYSTANIE NOWEGO PODEJŚCIA DO OPERACJONALIZACJI KONCEPCJI *PLACE-BASED POLICY***
- ✓ **OD INTERWENCJI W POPRAWĘ STANU DO INTERWENCJI W POPRAWĘ PROCESÓW:**

OD EKONOMII STANÓW DO EKONOMII PRZEPŁYWÓW

- ✓ **PROGRAMOWANIE INTERWENCJI WZMACNIAJĄCEJ/TWORZĄCEJ CZYNNIKI ROZWOJU Z UWZGLĘDNIENIEM ICH REDEFINICJI WYNIKAJĄCEJ Z ODDZIAŁYWANIA MEGATRENDÓW PRZEMIAN SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH ORAZ POTRZEBY REALNEGO WYKORZYSTANIA PODEJŚCIA ZORIENTOWANEGO TERYTORIALNIE**
- ✓ **KONCENTRACJA MERYTORYCZNA I PRZESTRZENNA NA PODSTAWIE DOBRZE ROZPOZNANYCH (*EVIDENCE-BASED POLICY*) POTENCJAŁÓW:**

POSIADANYCH-UŚPIONYCH-UTRACONYCH

Współczesne megatrendy przemian społeczno-gospodarczych i ich wpływ na przemiany czynników rozwoju – szansa czy wyzwanie dla Wielkopolski?

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA
WYDZIAŁ NAUK GEOGRAFICZNYCH I GEOLOGICZNYCH
*Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej
Zakład Analizy Regionalnej
ul. Bogumiła Krygowskiego 10
61-680 POZNAŃ
POLAND
<https://www.iqseqp.amu.edu.pl>*

**Dziękuję
za uwagę**

dr hab. Paweł Churski, prof. UAM
chur@amu.edu.pl

Spotkanie konsultacyjne dotyczące rozpoczęcia prac
diagnostycznych nad Strategią Rozwoju Województwa
Wielkopolskiego do 2030 roku
23 maja 2018r. POZNAŃ

**FOR
SED**

Nowe wyzwania polityki regionalnej w kształtowaniu czynników
rozwoju społeczno-gospodarczego regionów mniej rozwiniętych
Projekt NCN (2015/19/B/HS5/00012)
www.forsed.amu.edu.pl

